

УДК 78.75;78.2У

Тереса Мазена

**РОЛЬ КОМПОЗИТОРСЬКОЇ ТВОРЧОСТІ
У ДІЯЛЬНОСТІ МУЗИЧНИХ ТОВАРИСТВ
(на прикладі Галицького Музичного Товариства у Львові)**

Розглядаються питання, пов'язані з соціокультурним та мистецьким феноменом музичних товариств. Музичні товариства на протязі XIX–XX століття стали тією суспільно-культурною основою, на якій невдовзі розвинулись і найважливіші форми професійної музичної освіти, і концертно-виконавські осередки. У галицькому регіоні роль мистецького ядра понад сто років (1838–1939) відіграло Галицьке Музичне Товариство (ГМТ – Galicyjskie Towarzystwo Muzyczne). Досліджується один з важливих аспектів діяльності ГМТ, а саме – стимулююча функція, яка активізувала композиторську та виконавську творчість.

Ключові слова: Галицьке Музичне Товариство, функція, стимул, композитор, творчість.

Музичні товариства різного типу протягом XIX – початку XX ст. виконували надзвичайно важливу роль у розвитку музичного життя регіону. Вони впливали на розвиток аматорського і професійного музикування, музичне виконавство, професійну музичну освіту, займались активною концертною, просвітницькою діяльністю, стимулювали та інспірували місцевих композиторів до написання музики спеціально для їх колективів, пов'язаних з місцевою традицією і тематикою. По суті цей імпульс, що йшов від аматорських товариств, немало сприяв розвитку питомої регіональної композиторської творчості. У поданій статті представлена одна з основних сфер, в якій проявилася плідна ініціатива Галицького Музичного Товариства: підтримка композиторської творчості місцевих авторів.

У своєму регіоні Галицьке Музичне Товариство (Galicyjskie Towarzystwo Muzyczne) відіграло роль мистецького ядра краю понад сто років (1838–1939), від моменту утворення реалізувало окреслені соціокультурні функції, формуючи культурне життя краю. Товариство об'єднувало не тільки сотні меломанів, аматорів-дилетантів чи просто шанувальників музики, але й видатних музикантів – співаків, інструменталістів, диригентів, композиторів, педагогів, музикознавців. Одним з важливих аспектів діяльності ГМТ була стимулююча функція, яка активізувала композиторську та виконавську творчість. Проте цей аспект галицької музичної культури практично не розглядався, відтак, формулюється головна **мета** поданої статті: характеристика львівських композиторів-аматорів і професіоналів XIX – початку XX століть, творчість яких пов'язана з Галицьким Музичним Товариством.

Серед завдань музичних товариств важливе місце займало плекання національної та регіональної творчості. Вона мислилась як найвищий рівень професіоналізації, але водночас і як об'єкт найбільшого престижу. Невипадково великого поширення отримала така форма, як обрання почесних членів – видатних композиторів, які символізували в художньо-естетичному плані ту вищу духовну вершину, на яку рівнялись всі інші учасники. Ця практика була вельми поширена і в Галицькому Музичному Товаристві. Першим почесним членом відродженого ГМТ у 1857 році обрано Юзефа Венявського. В наступні роки ними стали Станіслав Монюшко (1858),

Йозеф Хрістоф Кесслер, Адрієн Франсуа Серве, Войцех Совіньський (1859), Марцеліна Чарторійська, Йоганн Фергульст (1864), Наполеон Анрі Ребер, Генрик Венявський (1866), Йоганн Брамс, Йоганн Безендорфер (1873), Владислав Желенський, Войцех (Адальберт) Гржималі (1885), Кароль Мікулі (1887), Зигмунт Носовський (1907), Валери Висоцький (1911), Ігнаці Ян Падеревський (1913). Але попри ці найвищі творчі орієнтири товариства всіляко підтримували й інспірували продукцію місцевих авторів, прагнули виховати в своєму середовищі місцевих митців, які б добре знали і розуміли власні культурні традиції, фольклорно-етнографічну специфіку регіону і могли гідно представити їх у своїх артефактах. Ідеться про інспірацію творчості не лише професійних композиторів, але й аматорів, внаслідок чого в спадщині більшості європейських музичних товариств спостерігаємо досить об'ємний компендіум артефактів авторів, безпосередньо з ними пов'язаних. Вони звертались до найрізноманітніших жанрів, тематики і писали свої твори відповідно до рівня професійності, міри таланту.

У відгуках преси в описі концертів ГМТ можна знайти згадки про виконання творів музикантів-аматорів, членів ГМТ, а саме – фантазій, попури, варіацій: «Спогади» на музичні теми з відомих опер, різноманітні камерні та оркестрові твори, композиції розважального характеру (напр. танці для балів, карнавалів) були досить популярними у період становлення ГМТ. Така невибаглива творчість увійшла у музичний побут львів'ян, у домашнє музикування, заохочувала окремих меломанів до здобуття спеціальної освіти у львівських чи інших музичних навчальних закладах. В концертних програмах ГМТ різного періоду часто згадуються прізвища композиторів-аматорів, членів ГМТ: музикантів оркестру львівського німецького театру, наприклад, Сельмана Багга, Цімерманна, Августа Брауна, директора театрального оркестру, інженера дирекції будівництва Моріца Грдлічки (Гердлічка, Hrdlička), Вікентія Данека (Danek), який був одним з довголітніх членів ГМТ, а в 1871 р. став його директором; крайового адвоката, доктора права, талановитого піаніста, члена правління ГМТ в перші роки діяльності (1853–54) Марцелі Мадейського (Madejski), (?) Мадуровіча (Madurowicz), (?) Прохазки (Prochazka), Генрика Проха (Proh), Титуса Яхімовського (Jachimowski) – чиновника ц.к. кримінального суду, юриста, віолончеліста, камерні твори якого постійно виконувались на камерних вечорах ГМТ в 90-х рр. XIX ст., Маурици Махля (Machl), доктора права, крайового адвоката, активного допомагаючого (матеріально – *Т.М.*) члена ГМТ. Знаходимо в концертних програмах і згадки про власні, доволі масштабні опуси художнього керівника ГМТ в 1842–1846 рр., доктора права, державного адвоката Францішка Ксавера Пьонтковського (Piątkowski), Йоганна Вольманна (Wohlmann), талановитого віолончеліста, композитора, запрошеного К. Мікулі для викладання у Консерваторії ГМТ [1, с. 40–45; 2, с. 48–51].

Крім розважальної, танцювальної, камерної музики на концертах ГМТ виконувались і серйозніші твори професійних композиторів, пов'язаних з ГМТ, творчість яких була популярна у перший період діяльності ГМТ, наприклад Йоганна (Яна) Рукгабера (Ruckaber, 1799–1876) – першого директора ГМТ, його заступника Юзефа Башни (Baszny, ?–1862). Твори Рукгабера – фортепіанні варіації, фантазії, танці, увертюри – досить часто звучали на концертах не тільки на ГМТ, але й раніше, у 20-ті роки XIX ст., коли функціонувало Товариство Друзів Музики [18, с. 63–77].

На концертах ГМТ часто виконувались твори Юзефа Башни – диригента симфонічних концертів, що працював також з хорами Товариства у підготовці кантатного репертуару. Його танцювальні твори охоче виконувались під час карнавалів та балів [3, с. 59–74; 7; 19, с. 143–161].

Поруч з Рукгабером і Башни, творчість яких була популярна у перший період діяльності ГМТ, варто згадати Станіслава Сервачинського (Serwaczyński, 1790–1858) – скрипаль-віртуоза, композитора, диригента і педагога, який був вчителем знаменитих виконавців: Генрика Венявського в Любліні, Йозефа Йоахіма в Будапешті, Титуса Яхімовського і Кароля Козловського у Львові. Деякий час Сервачинський жив і працював у Львові, хоча життєва дорога вела його різними містами. Станіслав Сервачинський, звичайно, був митцем меншого масштабу, ніж видатний скрипаль Кароль Ліпінський, проте був не тільки відмінним скрипалем, визнаним за кордоном, де став почесним членом кількох музичних товариств і академій, але і відомим диригентом та визнаним педагогом. Переважно Сервачинський виступав зі своїми творами (варіації, попури, скрипкові концерти) на концертах у Львові, які організовувало ГМТ [10–11; 16].

Поряд з Йоганном Рукгабером у Львові в 30–40-ві рр. ХІХ ст. діяльним учасником музичного життя був німецький композитор, піаніст і педагог Йозеф Хрестоф Кесслер (Kessler, 1800–1872), який певний час прожив у Львові і якому Ф. Шопен присвятив німецьке видання 24 Прелюдій оп. 28. Його творча спадщина складається з фортепіанних концертів, фантазій, ноктюрнів, полонезів, прелюдій, етюдів, деякі з них виконували знані піаністи, в тому числі Ф. Ліст, а також з духовної музики, пісень, кантат. У Львові під час концертів ГМТ часто звучали його фортепіанні твори, які виконував автор, деякі хорові твори – кантати, серенади – були спеціально написані для колективів ГМТ [9; 6; 12–14; 19, с. 143–161].

Варто згадати і про Фелікса Ліпінського (Lipiński, 1815–1869), брата видатного скрипаля К. Ліпінського, про якого залишилось небагато історичних відомостей, зокрема невідомі місце народження та смерті. Проте одним з основних місць перебування можна сміливо назвати Львів, де Кароль часто бував у своєї дружини і дітей. Ім'я Фелікс при хрещенні отримав на честь батька, також скрипаля, кларнетиста, композитора, диригента і вчителя музики у придворних капелах польських аристократів. У нього навчався як скрипаль його син Фелікс, вдосконалюючись на прикладі свого брата. Часто концертував в Галичині, напр. у 1840–57 рр. в Кракові, у 1857 р. виступав у Варшаві, 1841, 1854 і 1861 в Києві, Харкові та наддунайських країнах. Весною 1847 р. виступив разом з Ф. Лістом у Львові. Концертував також у Відні, Німеччині і у Парижі, де зустрівся з Ф. Шопеном. Був автором скрипкових творів: «Варіації на тему краковяка», «Елегії» та присвяченого Ф. Лістові Allegro de Concert. Ю. Поврозняк справедливо пише, що Фелікс переважно грав твори свого брата [21, с. 142]. Вперше виконання його творів відбулось на концерті 23 червня 1843 р. в залі ГМТ, під час якого він успішно виконав першу частину власного скрипкового Концерту h-moll [5; 17]. Під час концерту ГМТ 5 січня 1847 р. скрипаль виконав власний твір «Нагадування з Лукреції Борджія» (Reminiscence de Lucrezia i Borgia) [8; 15].

Особливу сторінку в галицькій композиторській школі займає спадщина Кароля Мікулі, яка до сьогодні недостатньо досліджена українськими музикознавцями

та замало популяризована виконавцями. Як і його вчитель Фридерик Шопен, він творив переважно для фортепіано: мазурки, ноктюрни, полонези і балади. Крім цього писав камерні ансамблі: полонез для трьох скрипок, дует для скрипки і фортепіано, пісні для голосу і фортепіано на німецькі і французькі тексти; хоріві, камерні вокально-інструментальні твори тощо. Варто відзначити ювілейний гімн на честь короля Яна III Собеського до слів Владислава Белзи, створений з нагоди святкування у Львові 200-річчя облоги Відня і виконаний 11 вересня 1883 р. в залі Ратуші у Львові [22, С. 27]. Багато композицій Мікулі з'явилися друком у Львові і Відні за його життя. Навіть після смерті митця у 1897 р. його музика продовжувала звучати в програмах Товариства.

Відомими львівськими композиторами-професіоналами, творчість яких були тісно пов'язана з ГМТ у другій половині XIX ст. – початку XX ст. були Ян Галль (Gall), Генрик Ярецький (Jarecki), Генрик Мельцер-Щавінський (Melcer-Szczawiński), Станіслав Невядомський (Niewiadomski), Мечислав Солтис (Sołtys), Францішек Сломковський (Słomkowski), Людомір Ружицький (Różycki). Варто навести кілька прикладів їх творів, інспірованих концертними ініціативами ГМТ.

Ян Галль (1856–1912) – високоосвічений музикант, композитор, педагог і музичний критик, організатор музичного життя, найвидатніший диригент хорового товариства «Ехо» (Echo), професор консерваторії ГМТ, а згодом і українського Вищого музичного інституту у перші роки його діяльності. В 1884–1886 рр. успішно працював диригентом Товариства, але в 1886 р. через непорозуміння з К. Мікулі від цієї функції відмовився. Компонував популярні у львівському музичному середовищі хоріві твори, вокально-інструментальні ансамблі і сольні пісні, про що свідчать програми великих та камерних концертів [23].

Контакти з ГМТ знайшли відображення і в творчості Генрика Ярецького (1848–1918) – польського композитора, диригента, піаніста, педагога, улюбленого учня С. Монюшка, який цінував композиторську творчість учня і включав його твори у програми своїх концертів. На концертах ГМТ виконувались переважно його солоспіви, колядки, хоріві твори. Доброю традицією стало виконання музичними колективами його духовних творів – меси, Реквієму, Псалмів до урочистого відкриття засідань Крайового Галицького Сейму або під час святкування національного польського свята – Конституції 3-го травня [24, S. 13–15].

Визначне місце у розвитку галицької композиторської школи займає постать Генрика Мельцера-Щавінського (1869–1928), польського композитора, піаніста, диригента, педагога, який був пов'язаний з ГМТ від 1896 р. У 1895 р. на II конкурсі ім. Антона Рубінштейна для піаністів та композиторів у Берліні здобув першу нагороду за Фортепіанний концерт № 1, Фортепіанне тріо та два твори з «Трьох характерних уривків» (Trois morceaux caractéristiques) оп. 5, а також III нагороду у конкурсі піаністів. Як піаніст, соліст та акомпаніатор гастролював у Польщі, Росії, Німеччині. В 1896–99 рр. працював на посаді професора вищого класу фортепіано консерваторії ГМТ. У 1899 р. виїхав зі Львова, однак повернувся в 1902 р. і до 1903 р. працював як вчитель та директор музичної школи Гелени Оттавової (Ottawowa), відомої піаністки, а з 1907 р. – у школах інших відомих піаністок С. Каспарек (Kasperek) та С. Щициньської (Szczucińska). У 1902 р. дебютував в ролі диригента Львівської філармонії. З 1907 р. був директором Варшавської філармонії, керівником

філармонічного хору, педагогом музичного ліцею, Варшавської Консерваторії, яку очолив у 1922 р. Активно діяв у Варшавському Музичному Товаристві, з 1921 р. був головою Об'єднаного Союзу Польських Музикантів (Zjednoczenie Związków Muzyków Polskich) та багатьох інших організацій. В 1927 р. був членом журі I Міжнародного конкурсу піаністів ім. Ф. Шопена.

У Львові часто виступав на концертах ГМТ, де презентував насамперед свої власні твори: фортепіанні концерти, баладу на слова А. Міцкевича для мішаного хору з оркестром «Пані Твардовська», фортепіанне тріо тощо [25, с. 4, 21, 22].

Творчість композитора, педагога, теоретика, диригента, піаніста, видатного музичного діяча та музичного критика Станіслава Невядомського (1859–1936) – довголітнього активного члена ГМТ, професора Консерваторії ГМТ – в наш час незаслужено забута. Музичну освіту здобував у Львові у К. Мікулі, С. Вітте і Ф. Сломковського, в 1882–85 р. у Віденській Консерваторії у Ф. Кренна, у 1885 р. у І. Я. Падеревського у Відні, у 1887 р. в Ляйпцігу у С. Ядассона. Після повернення став викладачем історії музики в музичній школі Людвіка Марека. В 1887 р. був художнім керівником Львівської Опери. В 1887–1914 рр. працював професором історії музики, гармонії, контрапункту, фортепіано у консерваторії ГМТ. Одночасно в 1905–08 рр. був мистецьким керівником музичної школи Стружецької-Соботової. В 1914–18 рр. керував відкритою ним у Відні філією Консерваторії ГМТ в екзилі. В 1919 р. переїхав до Варшави, де в 1920–28 рр. займав посаду професора Державної Музичної Консерваторії, а з 1927 р. – директора Музичного Інституту ім. А. Грудзінського. Був засновником і головою Товариства Літераторів і Музичних Критиків (Stowarzyszenie Pisarzy i Krytyków Muzycznych, 1924), першим головою Секції Сучасних Польських Композиторів (Sekcja Współczesnych Kompozytorów Polskich, 1925), музичним критиком, що протягом тривалого часу співпрацював з багатьма часописами. Автор 2 симфоній, 4 увертюр, великої кількості фортепіанних, камерних, хорових творів (в т.ч. кантат) та солоспівів, а також ряду монографій і статей.

Твори С. Невядомського часто звучали в камерних концертах ГМТ: переважно виконувались солоспіви, колядки, обробки народних пісень, вокальні камерні ансамблеві твори. У великих концертах за участю ГМТ звучали хорові твори більшої форми: кантата на слова М. Конопніцької (1902), кантата «Пісня народу» на честь письменниці Елізи Ожешко у виконанні мішаного хору та оркестру ГМТ під керівництвом М. Солтиса (1906), кантата «Під колоною поета» на слова К. Тетмаєра (виконана 22 травня 1898 р. на місці спорудження пам'ятника А. Міцкевичу об'єднаними хорами львівських співацьких товариств) [4, с. 153].

Забута у наш час творча діяльність іншого львівського композитора, твори якого неодноразово звучали в концертах ГМТ, – Францішка Сломковського (1849–1924), скрипаль, диригента, педагога, композитора, учня К. Мікулі. З 1870 р. Ф. Сломковський працював як скрипаль та концертмейстер оркестру та другий диригент в театрі Скарбка, пізніше Міського театру. В 1872–1924 рр. був професором контрапункту і гармонії та нижчого класу фортепіано в консерваторії ГМТ-ПМТ. Компонував переважно сценічну музику, симфонічні твори, серед них «Вінок польських мелодій» для оркестру (прем'єра у 1890 р. у Кракові) та «Пісні лірника» для баритону з оркестром на слова Адольфа Кічмана (Kiczman). З виконань його творів в

концертах ГМТ згадаємо «Романс» для оркестру, фрагмент з Сюїти для оркестру та згадану «Пісню лірника».

Творчість одного з найвизначніших польських композиторів того часу, педагога, довголітнього директора ГМТ Мечислава Солтиса (1863–1929) належить до яскравих прикладів професійної галицької композиторської школи. М. Солтис навчався у 80-х рр. XIX ст. у консерваторії ГМТ у Львові, згодом у Відні у Ф. Кренна (Krenn) та в Парижі у Е. Жігу (Gigout). Повернувшись до Львова, у 1891/92 н. р. розгорнув активну професійну діяльність: викладав фортепіано в консерваторії ГМТ, водночас працював в жіночій семінарії та виступав як музичний критик: в 1897–1901 рр. був редактором двотижневого журналу «Артистичні відомості» («Wiadomości Artystyczne», в якому публікував власні статті та замітки), писав рецензії до часописів «Наше мистецтво» («Nasza Sztuka»), «Політичний, суспільний і літературний огляд» («Przegląd Polityczny, Społeczny i Literacki»), «Львівський кур'єр» («Kurier Lwowski») та «Музичний огляд» («Przegląd Muzyczny»). В 1886–1888 рр. був художнім керівником та головним диригентом львівського чоловічого хору «Ехо», з 1893 р. – артистичним директором Товариства Інструментальної Музики «Гармонія», віце-директором та другим диригентом в музично-співацькому товаристві «Лютня».

Оскільки М. Солтис майже 30 років був пов'язаний з ГМТ, його твори дуже часто виконувались колективами товариства. Зазначимо деякі знакові виконання у концертах та за участю колективів ГМТ: Концерт для фортепіано та оркестру, «Пастораль» («Sielanka») на теми народних мелодій для мішаного хору та оркестру: «Повернення з полів», «Літній вечір», «Забава селян», ораторія «Клятви Яна Казимира» для хору і оркестру, «Veni Creator» для мішаного хору, «Пісня Філаретів», «Хор юнаків» на тексти з поеми «Дзяди» на відзначення 100-ої річниці від дня народження А. Міцкевича, симфонічна поема «Останній день» та ін.

Людомір Ружицький (1883–1953) – учень А. Міхаловського (Michałowski, фортепіано) та З. Носковського (Noskowski, композиція) у Варшаві, Е. Гумпердінка (Humperdinck) та Р. Штрауса у Берліні, прославився головно як член об'єднання композиторів “Молода Польща” (Młoda Polska), заснованого для пропагування нової польської музики в 1905 р. К. Шимановським, Г. Фігельбергом, М. Карловичем, Л. Ружицьким, А. Шелютою. Зі Львовом Л. Ружицький був пов'язаний чотири роки (1908–1912), займаючи посаду професора вищого класу фортепіано в консерваторії ГМТ та диригента в опері. Тут він закінчив розпочату ще у Берліні першу оперу “Болеслав Сміливий” («Bolesław Śmiały») за драмою Станіслава Виспянського (прапрем'єра відбулась у Львові 11.02.1909), дві симфонічні поеми «Мона Ліза Джоконда» («Mona Liza Gioconda») та «Ангелі» («Anhelli»), прем'єра якої відбулась у 1910 р. в одному з концертів шопенівського свята. Тут були написані симфонічні поеми «Варшав'янка» («Warszawianka») та «Король Кофетуа» («Król Kofetua», за новелою чеського письменника Й. Зайера (J. Zeyer), за яку в 1912 р. він отримав нагороду на композиторському конкурсі з нагоди 10-річчя заснування Варшавської філармонії). У Львові в концертах ГМТ виконано його твори: баладу для фортепіано з оркестром, фортепіанні твори, фрагменти з опери «Болеслав Сміливий», симфонічні поеми «Ангелі», «Пан Твардовський», «Болеслав Сміливий», пісні, симфонічне скерцо «Станчик», симфонічну поему «Варшав'янка».

Наведений список композиторів-аматорів, професіоналів – членів ГМТ чи професорів його консерваторії, звісно, неповний. Обсяг статті не дозволяє згадати усіх митців, які були зв'язані з ГМТ. Однак наведені приклади беззаперечно свідчать, що Товариство було тим живильним середовищем, яке спонукало митців писати музику, що одразу знаходила виконавців, слухачів, критиків. Без такого середовища навряд чи могла б виникнути галицька композиторська школа, як польська, так і українська.

Teresa Mazepa. Musical societies as begetters of composer's creative work (by the example of Galician Music Society in Lviv).

Musical societies of various type, during the XIX – first half of the XX century performed a critical role in the development of musical life of the region. They influenced the development of amateur and professional music-making, musical performance, professional music education, were actively involved in concert, educational activities, stimulated and inspired local composers to write music specifically for their groups, associated with local tradition and themes that contributed to the development of specific regional composers' creativity. In the Galician region the role of artistic core of the region for more than a hundred years (1838–1939 years) played Galician Musical Society (Galicyskie Towarzystwo Muzyczne), which since its formation, was realizing certain cultural and social functions and shaping the cultural life of the region.

One of the important aspects of GMS activity was a stimulating function, which intensified composing and performing creativity thanks to the support of the Society. Both in the structure of musical societies, as in their goals, an important place was given to the need to preserve national and regional creativity. It was conceived as the highest level of professionalism, but at the same time as the object of greatest prestige. It is no coincidence that widespread was practice of election of honorary members – prominent composers, which symbolized in artistic and aesthetic terms that highest spiritual peak, which was a model for all other participants. This practice was also very common in the Galician music society. But with all the highest creative benchmarks societies widely supported and inspired productions of local authors, sought to educate local artists in their environment, which would well know and understand their own cultural traditions, folklore-ethnographic specific of the region and could adequately represent them in their artifacts. Here we are talking about the inspiration of creative realization not only of professional, but also amateur composers, and as a consequence a rather extensive compendium of artifacts of the authors, directly related to the societies in a legacy of music most European societies can be observed.

Key words: Galician Musical Society, function, incentive, composer, creativity.

Література

1. Мазепа Л. Кароль Мікулі – професор і директор консерваторії ГМТ // Л. Мазепа. Сторінки музичного минулого. (З неопублікованого). – Львів : Сполом, 2001. – С. 38–55.
2. Мазепа Л. Мазепа Т. Шлях до Музичної Академії у Львові. Від міських музикантів до Консерваторії (XV ст. – 1939 рік). – Том I. – Львів : СПОЛОМ, 2003. – 288 с.
3. Мельник Л. Концертне життя Львова 1824–1840 роках у дзеркалі часопису "Mnemosyne" // Musica Galiciana / Pod red. Leszka Mazepu. – Т. III. – Rzeszów : WSP, 1999. – С. 59–74.

4. Czerny K. Ćwierćwiekowa przeszłość Lwowskiego towarzystwa śpiewackiego "Lutnia" 1880 (1882)–1907 : Jej dążenia, ideały i działalność jako sprawozdanie za lata administracyjne 1905/1906 i 1906/1907 w dwudziestopięciolecie Towarzystwa / Karol Czerny. – Lwów : Nakładem Tow. "Lutnia", 1907–1908. – 219 s.
5. Dziennik Mód Paryskich, – Lwów. – № 14. – 1.07.1843.
6. Gazeta Lwowska. – № 152.- 28.12.1841.
7. Gazeta Lwowska. – № 21. – 17.02.1844.
8. Gazeta Lwowska. – № 3. – 7.01.1847.
9. Gazeta Lwowska. – № 7. – 16.01.1841.
10. Leseblätter. – Lemberg. – № 136, 23.11.1844..
11. Leseblätter. – Lemberg. – № 136. – 23.11.1844.
12. Leseblätter. – Lemberg. – № 146. – 18.12.1841.
13. Leseblätter. – Lemberg. – № 147. – 21.12.1841
14. Leseblätter. – Lemberg. – № 149. – 28.12.1841.
15. Leseblätter. – Lemberg. – № 3. – 7.01.1847.
16. Leseblätter. – Lemberg. – № 69. – 19.06.1841.
17. Leseblätter. – Lemberg. – № 72. – 27.06.1843.
18. Mazepa T. Johann Ruckgaber oraz inni „dyrektorzy muzyki” lwowskich Towarzystw Muzycznych w pierwszej połowie XIX stulecia // Znani i nieznanzi dziewiętnastowiecznego Lwowa. Studia i materiały / Redakcja Lidia Michalska-Bracha i Małgorzata Przeniosło. – T. 3. Kielce : Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, 2013.- S.63–77.
19. Mazepa T. Przyczynki do dziejów życia muzycznego Lwowa (koncerty wybitnych muzyków lwowskich w latach 1820–1850 // Musica Galiciana / pod red. Grzegorza Oliwy. – Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2010. – T. 12. – S. 143–161.
20. *Mnemosyne*. Nro 98. – 7.12.1839.
21. Powroźniak J. Karol Lipiński. – Kraków: PWM, 1970. – 142 s.
22. Spis dzieł muzycznych wykonanych przez Galicyjskie Towarzystwo Muzyczne pod artystyczną dyrekcją Karola Mikulego od r. 1858 do 1884. – Lwów 1884. – 40 s.
23. Sprawozdanie Wydziału Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego za rok 1884/1885 od 1. Września 1884 do 30. Sierpnia 1885. – Lwów. Nakładem Towarzystwa 1885. – 40 s.
24. Sprawozdanie Wydziału Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego za rok 1888–1889 od 1. Września 1888 do 30. Sierpnia 1889. – Lwów : Nakładem Towarzystwa, 1889. – S.13–15.
25. Sprawozdanie Wydziału Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego za rok 1895/1896 od 1. Września 1895 do 31. Sierpnia 1896. – Lwów : Nakładem Towarzystwa, 1897. – C. 4, 21, 22.

